

TERRA RUBRA

Full informatiu de la Vila de TARROJA - Any 21 - Gener-març de 2012 - Núm. 134

EDITORIAL

Estem prou satisfets per haver pogut acomplir en la nostra modesta revista una altra fita engrescadora.

Quan vam editar el número 100, ja fa uns quants dies, vam manifestar que estàvem contents per aquesta aventura que vam emprendre un dia, sense creure'ns gaire que duraria més de vint-i-un anys. Avui, passem una nova frontera, sortim del nostre petit territori pagès, creuem conreus, camins enllà, a través de vuit comarques i seixanta municipis arribarem a tocar mar. Tot plegat un somni acaronat, que ha estat possible gràcies a la generositat de tots els que han col·laborat en el projecte. **“La ruta d'en Colom de Tarroja-Pals”**

No podem dissimular la satisfacció després d'haver complert la primera etapa. Cent vuitanta-cinc caminants tots a una, alguns molt entrenats, altres, amb més il·lusió que amb ganes de deixar-se véncer per la fatiga.

El cert és que tothom va complir amb l'etapa proposada.

Els nostres paratges, desconeguts per un cert nombre de caminants, delectaven la vista i l'ànim. Prou ens plaïa entretenir la mirada i abaltir el cansament, però els capdavanters no paraven per a res i els qui anàvem al darrere no s'hi valia a badar.

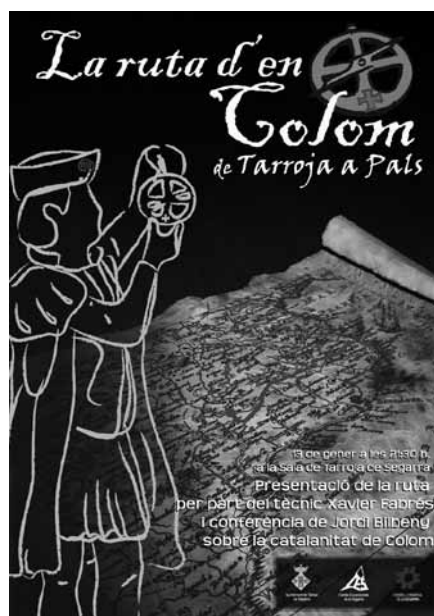
La conversa que s'esqueia amb els nous caminants, la percepció de fer camí tots

junts, el cop de mà si et calia, va ser una bona experiència de companyonatge.

L'organització, l'ordre i la disciplina van ser la nota seriosa i alhora anecdòtica del Centre Excursionista de la Segarra. Tot va ser en la justa mida perquè el cansament no deixés rastre i per ajudar a passar-nos-ho d'allò més bé.

Es va rebre i segellar la credencial abans de sortir de Cervera, lloc on es va esmorzar.

La segona etapa i la tercera ja són a punt per al mes de març. La frisança farà que sentim el camí anivellat.

NOTÍCIES

- En nombre de 27, van ser els tarrogens que es van desplaçar a Barcelona el dia 11 de desembre, per visitar la Fira de Santa Llúcia i la Sagrada Família. L'excursió va ser organitzada per l'associació de dones "El Lilà".

Visita a la Sagrada Família, Barcelona

- Xocolatada el dia 17 de desembre per la Marató de TV3, sobre regeneració i trasplantament d'òrgans i teixits. Després de la xocolatada, joc de BINGO per a tots els assistents. L'aportació de la nostra població va ser de 400 euros.

Sala de la vila. Joc de bingo i xocolatada, el dia de la Marató TV3

- La cistella de Nadal, que es rifada cada any en el bar de la vila, en combinació amb el número de la ONCE del dia 22, va tocar a la Reies de cal Talet. Enhorabona!

Reies de cal Talet amb la cistella de Nadal

- Les festes de Nadal van passar amb molta normalitat. El canvi d'horari en la "missa del gall" va valer alguna petita protesta de desaprovació. Habitualment era celebrada a darrera hora de la nit de Nadal per connectar directament amb l'arribada del patge reial i el caga tió a la sala de la vila. Aquest any va ser traslladada a les dotze del mati del dia de Nadal.

- La vetlla de Reis, ses Majestats van arribar a primera hora de la nit, acompanyats pels seu seguici i amb carrossa nova de trinca. Els tarrogens no van ser gaire generosos a esperar-los i molt pocs els van anar a rebre a la sala de la vila. Tímidament però, la sala es va anar omplint i ses Majestats van fer entrega de regals a petits i grans. Així, va ser el preludi de la nit més màgica de l'any. Sense entretenir-se massa, aquesta nit la feina els prem, van anar-se'n de nou a la carrossa per continuar el viatge i començar a repartir els regals a tots els nens. Els esperava una nit molt intensa.

El patge reial rep els nens de Tarroja

L'alcaldesa saluda els Reis i els fa entrega de la clau de la vila

En el sopar organitzat per l'ajuntament a la mateixa sala, ens vam reunir una seixantena de persones, bona part vinculades a la vila, tot i que residents en altres indrets.

No podem passar per alt, els tarrogençs que no assisteixen a les festes de la vila. Potser caldria preguntar-los i preguntar-nos el com i el perquè no els complauen les festes organitzades i quins són els motius que poden allunyar-los d'aquestes reunions de poble.

- Dissabtes, dia 7 de gener a les 5 de la tarda, segon dia de: "Curs de Cuina del Món", aquesta setmana cuina de Perú amb el Jaïter i cuina de Polònia amb el Slawek.

El dia 4 de febrer es donà per finalitzat el curs de cuina del món amb una mostra de cuina d'alemanya en la qual fou protagonista

la Nadine i la seva mare, per concloure amb la cuina catalana per Ma Àngels, la qual presentà als participants del curs, un llibre editat el 1906 que va heretar de la seva padrina.

Èxit assegurat de participació en la cuina i l'àpat que tot seguit s'esdevé amb tot el que es va cuinar. La tertúlia també queda inclosa en una vesprada distesa que s'allargà fins quasi la mitja nit.

Cuina de Perú amb en Jaïter

Cuina de Polònia amb en Slawek

Cuina catalana, Ma Àngels i cuina d'Alemanya, Margit (mare de la Nadine)

- A les 6 de la tarda del mateix dia 7 de gener, el duo de Sant Martí de Sesgueioles, 2 Princeses barbudes, van fer-nos un tastet de la seva música baixeta.

Una parella de músics amb dos fills petits, que els ha vingut de gust fer música amb instruments de joguina. Així, en petits concerts i horaris de

Petit espectacle per a infants al cafè de Tarroja

família, grans i petits puguin assistir-hi en temps adequat.

Ara mateix, amb aquesta intervenció al Bar de Tarroja, estan promocionant el disc que acaba de sortir al mercat "Cançons i ninetes" del qual ens en van oferir un bon tast. Un plaer escoltar-los, i per molts una descoberta memorable.

- El dia 3 de febrer a la casa de la vila es va celebrar la unió conjugal entre Pilar Ninot i Hector Beberide.

Va actuar d'oficiant l'Anna Solé, membre del consistori. Una vegada celebrada la cerimònia civil, els nou casats van compartir amb tots els que es trobaven al bar, una copa de cava.

Terra Rubra brinda també per molts anys de bona convivència. Felicitats als nuvis!

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE:

"La princesa a l'exili. Felipa de Coïmbra i Urgell", d'en Pep Mayoies, a la sala d'actes de la biblioteca d'Arenys de Mar, el dia 30 de desembre a les 8 del vespre. La presentació del llibre la va fer en Jordi Bilbeny, escriptor i l'historiador Josep Manel Comajuncosa.

L'autor és conegut pels subscriptors per les

Caràtula del llibre "La Princesa a l'Exili"

col·laboracions que ha fet a la revista Terra Rubra.

Felipa de Coïmbra i Urgell, noble catalana portuguesa, fou filla del duc de Coïmbra –Pere de Portugal- i Isabel d'Aragó- la primogènita de l'últim comte d'Urgell, el tristament cèlebre Jaume el Dissortat –i germana del Rei dels Catalans, Pere IV.

Un dels motius pels quals no s'ha conegut massa detalls sobre la seva biografia és perquè la seva família va ser molt perseguida durant l'època. Malgrat tot, hi ha detalls que demostren el matrimoni amb Colom.

D'esquerra a dreta: Jordi Bilbeny, Pep Mayoies i Josep Manel Comajuncosa

RUTA DE COLOM. TARROJA-PALS

Presentació de la "Ruta de Colom" a Tarroja. Divendres 13 de gener, a les 9 de la nit. La sala de la vila plena de gom a gom, -unes 170 persones. Breu benvinguda i presentació per l'alcalde de Tarroja, dels membres de la

Presentació de la "Ruta de Colom Tarroja a Pals", a la sala de la vila, Tarroja

Caminants de la ruta. Camí cap a Cervera

Molí de Fillol

taula i autoritats: Adrià Marquilles, president del Consell Comarcal; Ramon Royes, alcalde de Cervera; Xavier Fabrès, tècnic de rutes, i també la presència del diputat al parlament de CIU, Salvador Bordes.

En Xavier Fabrès va explicar breument la ruta Tarroja-Pals, i va posar l'accent en la divisió per etapes, que es poden consultar a la web del CES i de l'ajuntament de Tarroja.

En Jordi Bilbeny, en la seva conferència ens parlà de la falsificació de la història de Catalunya per la censura espanyola entre els segles XV al XVII. En Jordi ens mostra rastres en documents, proves, que han quedat i que permeten entreveure en molts casos a través de les obres que ens van deixar diversos autors, qui eren, en quina llengua van escriure i en quin país van transcorre la vida dels personatges literaris o històrics que presentaven.

Seguidament es va establir un col·loqui interessant sobre el tema que es dilatà força, continuà encara al Cafè -bar fins ben entrada la nit.

Diumenge dia 22 del mateix mes de gener, va ser inaugurada la primera etapa de la ruta. La participació fou més que generosa entre excursionistes i caminants, uns 185. Els fatics, per als acostumats a passejar més que a caminar, també van ser benèvols i no cal dir la satisfacció d'arribar a Montfalcó, punt final de la ruta, per poder pujar a l'autocar, que ens tornaria al punt de sortida. Cervera i Tarroja.

Van dir els experts en marxes que hàviem caminat una mitjana d'uns de cinc kilòmetres per hora. Déu n'hi do!

Per als que no hi van poder ser, gaudiu ara de les fotografies. Si en voleu més, a la Web de l'Ajuntament de Tarroja i del Centre Excursionista de la Segarra trobareu més detalls i més informació.

DEFUNCIONS:

- Ramona Giralt i Biosca, de cal Farré, morí el dia 22 de desembre del 2011 als 91 anys d'edat, a Tarroja.

- En Jaume Manaut i Vila, de cal Vilaró de la carretera. Morí a l'edat de 86 anys, a Tarroja, després de llarga malaltia, amb patiment per a ell mateix i per a la família, el dia 29 de desembre del 2011.

- Montserrat Tomàs i Armengol, de l'antiga botiga de cal Marxant, vídua de Ramon Botet i Cisqueu, ha mort a l'edat de 87 anys a Barcelona el dia 6 de gener del 2012

El nostre més sentit condol a les respectives famílies

RECORDATORI

Recordem a tots els subscriptors que la quota de pagament per a l'any 2012, segueix en 8 euros per als subscriptors de la vila, i 10 euros per als subscriptors de fora. La forma de pagament: Directament a "Comissió d'Estudis Tarrogencs", C/ Baix, 1 - Tarroja, Tel.: 973 52 02 84 i 645 82 23 87.

Núm. de compte de Catalunya Caixa: 2013 0315 22 0200665270

ALGUNS BÉNS DE CARLES TELLA, DE TARROJA, A CERVERA (1754)

Al número 132 de *Terra Rubra*, donàvem una breu informació sobre els béns d'Andreu Tella, de Tarroja, situats a la població de Cervera o el seu terme municipal, segons una anotació feta l'any 1687. Ara, podem ampliar aquella informació transcrivint la declaració que féu el seu fill Carles Tella, l'any 1754, com a conseqüència d'una capbrevació que manà fer el comanador de la comanda de Sant Antoni, de Cervera.

Atès que el document només recull els béns que es trobaven sota la senyoria de l'esmentada comanda, solament són mencionades dues de les peces de terra que Carles Tella posseïa al terme de Cervera: una part –un jornal– de la finca situada a la partida de la Pedrera i la finca de vuit jornals ubicada a la partida de la Bassa del Salze.

El mateix document transcrit ens informa d'alguns membres del llinatge Tella: Carles, fill i hereu d'Andreu –mort segurament al voltant de l'any 1729–, i aquest últim, fill i hereu de Miquel.

Aquesta declaració de Carles Tella és la següent:

Confessió del honorable Carlos Tella, pagès.

Die nona mensis maii anno millesimo septingentesimo quinquagesimo quarto.

Lo honorable Carlos Tella, pagès, de la vila de Tarroja, bisbat de Solsona, constituït personalment y devant la presència de Ramon Janer, estudiant en sagrada theologia, de la ciutat de Cervera, de dit bisbat de Solsona, procurador per estas y otras cosas llegítimament constituït y ordenat del il·lustre y molt reverent senyor don Miquel de Saldanya, doctor en sagrada theologia, canonge profés de la sagrada orde de canonges regulars de Sant Agustí del hàbit de Sant Antoni Abat, comanador de la casa y hospital o encomanda de Sant Antoni Abat de dita ciutat de Cervera, consta de sa procura ab acte rebut y testificat en poder del discret Magí Solsona y de Josa, notari públich, de dita ciutat de Cervera, als vint-y-un dia del mes de juriol del any proppassat, lo qual, mediant jurament per ell prestat en mà y poder de mi Joseph Armengol y Perelló, notari públich, de dita ciutat de Cervera, avall escrit, lo qual:

Diu, denuncia, manifesta, confessay capbreva, dins lo terme de la dita ciutat de Cervera y a la partida anomenada de la Pedrera, que té y posseheix una parada y closa de terra, de tinguda de un jornal, poch més o menos, la qual afronte a sol ixent ab terres dels hereus de Pau Cosí, a mitgdia ab terres del doctor Anton Pinós, part, y part ab terres de dit confessant, a ponent ab terres de dit confessant y a tremuntana part ab

Cal Tella. Tarroja

terres del mateix confessant y part ab terres de tal Rebasà, pagès, de Cervera, la qual parada y closa se té en alou y directa senyoria, firma, fadiga, lluhisme y altre ple dret dominical de la dita encomanda de Sant Antoni Abat de la dita ciutat de Cervera a cens de sinch sous, pagadors tots anys per Nostra Senyora de agost.

Ítem, diu, denuncia, manifesta, confessa y capbrega que té y posseheix en lo dit terme de la ciutat de Cervera y a la partida anomenada de la Bassa del Salse, òlim del Mas d'en Abelló, altre tros de terra, part campa y part de vinya plantada, de tinguda, junta, de vuit jornals, poch més o menos, la qual afronte a sol ixent ab lo camí rel que va de Cervera a Castellnou y altres parts, a mitgdia ab la dita bassa del Salse mediant un camí que va a la partida de Patserra, a ponent ab lo camí y a tremuntana ab terres dels hereus de don Rafel de Moxó, de Cervera, per la qual pessa de terra, ço és, per certa part de aquella que no se sap qual és, fa y presta a dita encomanda de Sant Antoni sinch sous de cens, pagadors en cert termini, ab senyoria, firma, fadiga, lluhisme y altre ple dret dominical de la dita encomanda de Sant Antoni de la ciutat de Cervera.

Y espèctan a ell dit confessant las ditas cosas com a hereu de Andreu Tella, quòndam son pare, per ell instituhit ab son testament rebut en poder del reverent senyor rector de dita vila de

Tarroja als vint-y-sinch de janer de mil set-cents vint-y-nou, y al dit Andreu Tella li espectaven com a fill y hereu de Miquel Tella, per est instituhit ab son testament que féu en poder del discret Joan Renyer, notari de Cervera, dia, mes y any en aquell continguts, y al dit Miquel Tella espectaven, ço és, la dita parada per compra ne féu a Joseph Miró, semoler, de dita ciutat de Cervera, aleshores vila, ab acte rebut en poder del discret Jacintho Balcells, notari, de Cervera, als vint-y-nou de matg de mil sis-cents cinquanta, firmat dit acte per rahó de senyoria, y la pessa de terra últimament confessada, per títol de compra que n féu als marmessors de la causa pia de donya Oròsia de Pons, ab acte rebut en poder del discret Andreu Farran, notari, de Cervera, als quinse de setembre de mil sis-cents quaranta-nou, firmat dit acte per rahó de senyoria.

E lo dit Ramon Janer, en dit nom de procurador, accepte las ditas confessions, los drets dominicals sempre salvos, y aixís ho firman los dos, llargament.

Testes sunt Lluicius Secanell et Raymundus Secanell, agricolae, dictae vile de Tarroja.

Penes me Iosephum Armengol y Perelló, notarium publicum collegiatum, Cervariae, cognoscentem dictos contrahentes.

JOSEP M. LLOBET I PORTELLA

Full informatiu de la Vila de Tarroja

Consell de Redacció: *Josefina Carulla, Narcís Saladrígues i Mercè Torra.*

Col·laboradors: *Jeroni Artigas, Josep M. Llobet, Ramon Castellà, Jaume Secanell, Alba Vallés, Núria Verdés i Ramon M. Verdés.*

Correcció: *Servei Comarcal de Català del Consell Comarcal de la Segarra*

<http://www.terrarubra.net>

c/e: revista@terrarubra.net

Els articles publicats reflecteixen únicament l'opinió de qui els signa.

Núm. de compte de Catalunya Caixa: 2013 0315 22 0200665270

Edita: «**Comissió d'Estudis Tarrogencs**»

C/ Baix, 1 - 25211 TARROJA

Tel. / Fax 973 52 00 65 - 645 822 387

Muntatge i impressió:

Saladrígues, S.L. - Ctra. de Preixana, s/n - 25250 BELLPUIG

Dip. Legal: L-2107 - 1990

Generalitat de Catalunya
**Departament
de la Presidència**

**Consell
Comarcal
de la Segarra**

INSTITUT
D'ESTUDIS
ILERDENCS

Fundació Pública de la Diputació de Lleida

Ajuntament
de Tarroja

SANT ÀNGEL DE SEFARAD

El dos d'agost de 1492 fou un dia de dol per als sefardites. Es complia l'aniversari de la segona destrucció del temple de Jerusalem, segons el calendari hebreu. Alhora que els descendents de la tribu de Judà, que feia segles vivien a Sefarad, afrontaven de nou el fantasma de la diàspora.

La pau havia acabat per ells, i començava una era de persecucions i morts. Un decret dels Reis Catòlics ordenava l'exili immediat de tots aquells que no es convertissin al cristianisme mitjançant el baptisme, i aquest era l'últim dia per romandre a la península.¹

Sefarad brogia de dolor.² Els camins eren rius de gent, vells i infants, que a peu o en carretes intentaven arribar vora el mar per embarcar-se en qualsevol barca que els portés ben lluny. La mort els perseguia, en no poder suportar els treballs, la fam, la misèria i el turment de l'ànima.

Els que escolliren els camins de terra van veure tancar-se totes les fronteres. Només passaven els que tenien alguna cosa per oferir a canvi d'asil. Tots deixaven enrere les seves cases, els seus béns i els seus morts. Només s'emportaven el que portaven posat, pel camí, ja que no els deixaren treure res més. Molts ho perderen tot en ser assaltats per lladres durant el viatge.

Alguns cristians piadosos els tractaven de convèncer a batejar-se, per tal que es poguessin quedar. Però, s'havia trencat la convivència i la tolerància i un instint ancestral els aconsellava fugir, considerant que ja res tenia solució. Tot i que, alguns, desesperats, dèbils davant de tanta desgràcia, consentien. Per aquest motiu, els rabins tractaven d'animar-los fent-los cantar i tocar instruments perquè no els rendís la tristesa.

Les platges i els ports estaven plens de gent esperant embarcar. Vaixells fets brossa eren utilitzats de nou per transportar-los en massa. Molts moriren en el viatge. Altres varen ser

fets presoners, i van haver de ser rescatats per familiars o amics.

En aquest ambient d'exili i de desesperació es trobava l'almirall Colom preparant les caravel·les per a l'expedició descobridora. Sabem que aquest dia tràgic, abans de la mitja nit, va fer embarcar la seva gent, tot i que no llevaren àncores fins a la matinada.

Colom, no sabem per què, va voler embarcar el mateix dia en què es complia el termini que els sefardites podien residir a la península. Encara que aquesta ordre d'expulsió era coneguda a la cort des de principis d'any, quan va ser confirmat el seu viatge. No va deixar passar tampoc l'ocasió d'anotar-ho en el seu **Llibre de Navegació**, com si volgués deixar-ho ben patent per a la posterioritat: *"...així que, després de haber expulsat els jueus de vostres regnes i senyories, en el mes de janer manaren Vostres Alteses a mi que amb l'armada suficient me anase a las partidas de l'India..."*³ Anotació que ha portat a pensar a alguns investigadors, com Simón Wiesenthal,⁴ que tingués motius molt profunds per a fer-ho, i també que en aquella expedició exploradora n'hi haguessin molts embarcats en les seves naus.⁵

El que sabem segur és que els plans de l'expedició de l'Almirall sempre foren recolzats per un

1. Decret Reial d'expulsió dels jueus donat a la ciutat de Granada el 31 de març de 1492. Ms. Conservat a la Biblioteca Nacional.

2. El cronista Andrés Bernàldez, sacerdot catòlic de la cort, ens va deixar una ampla relació d'aquesta sortida dels sefardites.

3. **Llibre de navegació**. Versió de Bartomeu de las Casas o Casaus.

4. Simón Wiesenthal, **Operación Nuevo Mundo. La misión secreta de Cristóbal Colon**. Ediciones Orbis, Barcelona, 1973

5. Meyer Kayaerling, *Christoph Columbus und der Anteil del Juden an den spanischen und portugiesischen Entdeckungen*. Berlin, 1984. Autor que creu que en el primer viatge de Colom més de la tercera part dels embarcats eren sefardites.

grup influent de jueus-conversos, que ocupaven importants càrrecs a la cort reial. I sense la col·laboració d'aquestes persones que influïren en els reis, i aportaren ajuda financera, coneixements cartogràfics i recursos comercials, no hagués estat fàcil portar a terme aquesta empresa.

Ja que molts dels sefardites que decidiren quedar-se i convertir-se al catolicisme van conservar els càrrecs i influència algun temps més. Fins i tot, es posaren al servei de l'Església Catòlica, foren protectors d'altres conversos, i alguns arribaren a convertir-se en veritables antisemítics fanàtics. Altres, en la intimitat seguien conservant les seves tradicions hebraïques, convertits només en aparença i nominats vulgarment "marranos".⁶

D'aquesta manera, aquella estirp de David, que s'havia caracteritzat per mantenir-se unida, patriarcal, aliena a qualsevol intrusió forània, es va trobar de sobte, dividida, seccionada en sefardites, conversos i marranos. Era la fi de la fi. Uns estaven marcats pel desarrelament, altres, els conversos que es quedaren, no tingueren més sort, ja que per tal d'assimilar-los, controlar-los o exterminar-los, es va crear el Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició, organització jurídic-religiosa, que ja no permetria exercir lliurement les creences alienes ni posar en pràctica el bagatge cultural acumulat a través dels segles.

Cardenal
Torquemada

No serví de res la intervenció del tresorer major dels Reis Catòlics, Isaac Abarbanel, qui en una audiència sol·licitada als monarques va aportar documents i privilegis que demostraren que ells eren nascuts i vivint en aquesta terra de Sefarad durant segles, on sempre havien contribuït i aportat el seu treball i coneixement; havien fet de consellers dels sobirans, emparentats amb la noblesa i, aparentment, amb la reialesa. Però la intervenció violenta i amenaçant de l'inquisidor Tomàs de Torquemada va impedir el diàleg.⁷

Així començava la lluita violenta per a la segregació. El primer de novembre de 1478, el papa Sixte IV expedia una Butlla per la qual autoritzava els sobirans la introducció del Sant Ofici als regnes de Castella i Aragó. Aquest control duraria tres-cents quaranta quatre anys, o sigui fins al 1834 de manera reconeguda, ja que havent començat com un control de qualsevol oposició ideològica, donà origen a la histèria col·lectiva de la segregació: existien els "nets", una casta especial destinada a dominar, i els "impurs" o estrangers, que en tot moment devien demostrar la seva puresa de sang. Fou un fenomen característic d'Espanya i colònies, que va donar origen a situacions demencials. I on l'ofici de delator era fins i tot premiat de forma honorable, recompensant amb una part de béns del condemnat, o bé amb càrrecs i insígnies que el distingien a la societat.⁸

A la corona catalanoaragonesa la Inquisició no podia introduir-se sense el consentiment de les Corts. I per tal d'obtenir aquesta aprovació els monarques es traslladaren a València el 1488, on s'havia convocat, i allí arribaren a un acord. Però, tan aviat com els inquisidors d'Aragó començaren a actuar —el canonge Pere de Arbués i el dominic Gaspar Juglar— va sorgir una oposició ferotge, que va anar augmentant de to després del primer Auto de Fe contra un

6. La paraula "marrano" té el significat de persona maleïda o excomulgada.

7. Isaac Abarbanel, Tresorer major, i Abraham Senior, Financier reial i Rabí de la jueria de Castella, es varen enfrontar als reis, i van sol·licitar l'anul·lació de l'edecte d'expulsió.

8. La insígnia dels nominats familiars de la Inquisició era una creu entre un punyal i un ram d'olivera, que portava al pit i adornava les seves cases.

dels homes més influents i rics de Saragossa, Leonard o Samuel de Eli.

Els juevoconvertits van fer una petició enèrgica al rei Ferran el Catòlic perquè cessessin les persecucions contra seu, oferint alhora una bona quantitat de diners. El monarca va rebutjar la demanda i va continuar la labor instigatòria. Llavors, els conversos més rellevants, com Sancho de Paternoy, tresorer major d'Aragó; Alfons de la Caballeria, vicecanceller amb càrrecs a la sinagoga de Saragossa; Joan Pere Sanchez, Pere de Almazàn, Pere de Montfort, Joan de la Abadia, Mateu Ram, García de Moros, Pere de Vera, Gaspar de Santa Cruz, i altres de Saragossa, Catalunya i Barbastro celebraren una reunió a casa de Lluís de Sant Àngel, oncle del tresorer major d'Aragó. Allà es va acordar eliminar l'inquisidor Pere de Arbués. I la nit del 15 de setembre de 1486 fou ferit a la Seu de Saragossa per Joan de Esperandeu i per Vidal Durango, i li ocasionaren la mort després de dos dies d'agonia.

La reina Isabel la Catòlica en saber la notícia de l'atemptat de l'inquisidor, va ordenar una terrible venjança: foren confiscats els béns de tots els acusats, foren presos i sotmesos a càstigs comparables amb els que, posteriorment patiria Joan de Canyamars a Barcelona en atemptar contra el rei.⁹ A Joan de Esperandeu, el 30 de juny de 1486, el condemnaren a presència com el seu pare era cremat viu, i després d'amputar-li les dues mans fou arrossegat juntament amb Vidal Durango fins a la plaça del mercat, on fou esquartrat i cremat. Els altres conspiradors, Joan de la Abadia, que havia intentat suïcidar-se a la presó, junt amb Mateu Ram, al qual li havien tallat les mans, foren entregats a la foguera. Mesos més tard van patir el mateix càstig la germana de Joan de la Abadia, Pere Muñoz i Pere Montfort, qui era vicari general de l'arquebisbat de Saragossa, García de Moros, Joan Ram, Joan de Sant Àngel i Lluís de Sant Àngel foren cremats vius. El tresorer major, Sancho de Paternoy, obtingué la commutació de la pena per la intervenció d'un familiar, Gabriel Sanxis, que llavors era conseller reial, li va ser canviada per cadena perpètua. El cap dels conjurats, Joan Pere Sánchez, va poder fugir a Tolosa de Llenguadoc, i va ser cremat en efígie.

Dibuix representatiu de fugida

Gaspar de Santa Cruz va morir quan intentava fugir. La resta de la família Sánchez, el mercader Bernat Sánchez, la seva esposa Brianda, l'erudit Alfons Sánchez, Antoni Pérez i en García López van morir tots a la foguera. D'aquesta manera tràgica va acabar l'oposició a la imposició del Tribunal del Sant Ofici de la Inquisició a Aragó i també l'esperança de milers de sefardites en la possible salvació, empar, tolerància i convivència en aquestes terres.

Una família implicada en aquesta conjura fatal, els Sant Àngel o Santàngel, foren greument perjudicats, amb l'execució de dos dels seus membres i la consegüent pèrdua de béns. Sobretot la rama familiar que residia a Saragossa on encara es pot veure en la plaça del mercat les cases que pertanyien a la família. Els Sant Àngel instal·lats a València passaren a convertir-se al catolicisme durant les prèdiques del frare Vicent Ferrer. A València el mercader Lluís de Sant Àngel, el Vell, era considerat persona rica i influent, que havia tingut bones relacions amb els reis Alfons el Magnànim i amb Joan II. El seu fill, Lluís de Santàngel, el jove, fou conseller reial de València.

Un document del 1476 fa constar que Lluís de Santàngel era "arrendador del dret de peatge, dret genovès e altres drets que es cullen en la ciutat e regne de València". El que ve constatat per un altre document: una sentència donada pel rei Ferran el Catòlic, el 6 de febrer de 1489,

9. Joan de Canyamars fou condemnat a Barcelona per atemptar contra el rei Ferran el Catòlic, i fou ajusticiat dies després de manera cruel.

en la qual fa constar que Lluís de Santàngel és encara “*arrendador del derecho de los genoveses*”, per tal de posar punt i final al plet que aquesta família tenia en contra dels genovesos que no volien pagar els seus impostos pels productes que introduïen a València.

Aquest Lluís de Santàngel constarà també registrat a Barcelona, era encara menor d'edat, com a receptor d'uns diners de l'antic patrimoni de la ciutat de València. En un document, datat el 16 d'agost de 1475, signat pel rei Joan II d'Aragó, atorgà aquest càrrec i dret de forma vitalícia i l'anomenà “*fideli nostro Ludovico de Sant Àngel mercatori Valentia natu, minori habitatori civitatis Barchinone, receptoris pecuniarum antiqui patrimonii civitatis Valentia...*”.

També va haver de comparèixer, el 17 de juliol del 1491, davant del tribunal eclesiàstic acusat de judaïtzant, però el propi rei va tancar el cas. O sigui, com que era nebot del que havia estat cremat a Saragossa era tingut, en canvi, en gran consideració per la família reial. Per aquest motiu, seria nomenat escrivà de ració de la corona catalanoaragonesa, i reemplaçava Gaspar Maymó, l'any de 1481; després arribà a comptador major de Castella.

Lluís de Santàngel tenia la confiança reial. Tots els assumptes d'Estat passaven per les seves mans, sobretot els econòmics. Compartia aquesta confiança amb altres conversos, com Joan Cabrero, cambrer major del rei el Catòlic, del qual llurs parents també havien estat víctimes de la Inquisició. Aquest Cabrero fou conseller, confident i company d'armes del rei durant la guerra de Granada, motiu pel qual el rei el va nominar com el seu testamentari.

Aquestes deferències reials als conversos foren objecte d'enveges per part d'altres cortesans. De manera que no es lliuraven de ser denunciats per la gent que aspirava al mateix tracte. Lluís de Santàngel, amb tot, va aconseguir que el rei li atorgués, el 30 de maig de 1497, un privilegi excepcional: l'estatut de puresa de sang. A partir de llavors, tot i saber-se els seus orígens hebraics, ni ell ni els seus descendents podrien ser portats mai davant dels tribunals del Sant Ofici acusats

d'heretges. Alfons de la Caballeria, parent de Santàngel, també va aconseguir com a vicecanceller reial, que havent estat acusat en el 1501 fossin sobreseïts els seus casos.

El 1472 en Lluís de Santàngel va venir a Barcelona a residir i s'establí en una casa de Sant Domènec del Call, que era propietat de Guillem Colom. Segons consta en un document escripturat el 1476, en el qual en Colom fa constar en el cens de la ciutat a Lluís Santàngel com arrendatari seu. D'aquesta manera podem afirmar que la família Colom i la dels Santàngel es coneixien d'antic.¹⁰

Data interessant en considerar també que aquest personatge fou qui va col·laborar intensament que l'almirall Colom pogués portar a termini la seva empresa de descobriment de un nou món, ja que en unes escriptures recòndites del Racional de Barcelona consta que Lluís Santàngel va aportar 17.000 ducats del fons de la guerra de Granada, amb el fi que l'Almirall pogués equipar la seva flota.¹¹

Aquesta ajuda financera de Santàngel, així com altres ajuts de conversos espanyols i portuguesos que tenien càrrecs influents a la cort, ha estat interpretada per alguns investigadors colombins, com Salvador de Madariaga,¹² i Simon Wiesenthal,¹³ com que Colom tenia orígens hebraics, encara que hi podrien haver altres motius que impliquessin els jueus amb els interessos de l'Almirall.

Des de la destrucció i expulsió de Jerusalem per Tito, fill de l'emperador romà Vespasià, els hebreus es convertiran en un poble errant, que va haver de viure de país en país de manera temporal amb altres de més permanent. Però on quasi sempre formarem grups a part poc integrats; i encara que contribuïen al desenvolupament de les societats, sempre conservaren

10. Enric Mitjana de las Doblas. Ms.

11. Xavier Trepas aporta la teoria que hi ha un embolit en el món de la moneda del pagament del primer viatge de l'almirall Colom, per tal d'amagar la seva procedència. Terra Rubra, Tarroja, Any 20, Núm. 133. nov-des. 2011.

12. Salvador de Madariaga, **Vida de Don Cristóbal Colón**

13. Simón Wiesenthal, op. Cit..

autonomia de lleis i costums. De manera que a Sefarad visqueren durant segles en les seves aljames, que en temps difícils es convertien en guetos. I quan les societats no permetien que fos així per existir un conflicte d'interessos, se'ls considerava aliens o estrangers als interessos del país, i es tornava a plantejar el dilema de la integració o de la diàspora.

Per aquest motiu els era de vital importància mantenir contactes universals. Tenir missatgers a moltes terres, que els permetés, si les coses es posaven difícils, trobar refugi, ajuda o aliances. De manera que, des d'antic els hebreus feien una labor de relacions públiques o comercials a través de distintes societats donat que dominaven varies llengües. En èpoques remotes i durant la seva història van estar buscant als seus germans dispersats: les deu tribus d'Israel perdudes en el temps, promocionant expedicions i viatges, fent-se famosos com a cartògrafs i mercaders.

Per aquest motiu, creiem que la idea de l'Almirall va haver d'interessar-los en extrem, tenint en compte els temps difícils que vivien. També degué sumar la teoria que en terres llunyanes hi havia governadors hebreus, descendents de les antigues tribus perdudes. Testimoni aportat per alguns viatgers com en Pérez de Tudela¹⁴ o Marco Polo,¹⁵ que havien dit coses com que "en el regne de Kulam, a la costa de Malabar, viuen molts hebreus i cristians que parles les seves llengües originàries". També sabien que a l'Índia existien colònies d'hebreus, i que el principat de Crangnore era governat per un sobirà hebreu, Josef Rabban, fundador de la dinastia d'Issuppu Irappan, dades que posteriorment foren confirmades per en Vasco de Gama.¹⁶

De manera que, en conèixer el pla de l'almirall Colom van veure un món obert, i arriscaren els seus diners i el seu prestigi, ja que aquest descobriment podria millorar la seva imatge i allunyar-los del domini de l'església catòlica. Això podria ser confirmat en comprovar que l'Almirall va portar en una de les seves naus a un intèrpret, Lluís de Torres, que era el traductor del governador de Múrcia, i a qui el decret d'expulsió l'havia afectat greument, junt amb el

Tribunal en temps de la Inquisició

cirurgià Bernal Marco, i el veedor dels sobirans, Alonso de la Callo.

En arribar del viatge del descobriment, Colom va escriure una carta dirigida, aparentment, a Lluís Santàngel, junt amb un altra a Gabriel Sanxis, tresorer reial, que tot seguit va enviar una còpia al seu germà Joan Sanxis, exiliat a Florència per motiu dels processos inquisitorials. Allà fou traduïda al llatí per Leandre de Coscò amb el títol de **De Insulis supra Gangem nuper inventus**, i ràpidament la feren imprimir a Barcelona per en Pere Posa. Això demostra clarament la deferència que l'almirall Colom oferí abans d'entrevistar-se amb els sobirans.

ALBA VALLÈS I FOPRMOA

14. Benjamin de Tudela. Ms..

15. Marco Polo, **Los viajes de Marco Polo**.

16. Eldad el Danita. Nom d'Eldad had-Dani, que deia ser de la tribu perduda Dan, i va arribar a Sefared en el segle IX. Abans havia estat a Egipte, Àfrica del nord, Marroc, França i Itàlia. Els hebreus espanyols el consideraven un enviat de terres llunyanes per tal d'informar-los sobre les tribus de Judà dispersades pel món. Alguns historiadors del segle XIX comprovaren que aquest personatge havia estat, veritablement, en contacte amb varies sectes hebrees existents a l'Àrabia meridional, a Abissínia i en altres parts d'Àsia i Àfrica. Tingué molts d'interès la descripció feta per en Danita de tots els països habitats per tribus d'Israel, ja que deia hi abundava l'or i les riqueses naturals, donant-los-hi el nom de "dorados". O sigui, la mateixa expressió que va fer servir Colom segles després en descriure terres de les Índies.

SUPERCRISIS

La primera part de la història és quan el Sr. Zapatero va dir que Espanya era la 8a potència del món. Que anàvem molt bé i que encara aniríem millor. Vostès recorden que els socialistes anaven a perdre les eleccions. Efectivament, els del PP es fregaven ja les mans. Però va succeir la terrible carnisseria d'Atocha i se'ls va ocórrer de dir que els autors de l'atemptat eren els de l'ETA. Posat en evidència que aquests darrers no els eren, els autors van demostrar que feien com en Pinotxo. I se'ls va fer un nas llarg i la majoria va deixar el Sr. Aznar en calçotets i va perdre les eleccions.

Apareix en Zapatero amb el seu rostre agradable (per a les dones, essencialment) i xerrant pels descosits. Tot anava bé, tot anava (com ara es diu, i tan lleig, "de puta mare"). Vam anar a dormir tranquils. Quan ens vam despertar va resultar que el tema de la construcció començava a afluir. I no ha parat de fer-ho. Milers de cases sense vendre i milions d'obrers sense treball. I com a solució, milions d'emigrants sense feina. Darrera la construcció, crisi de tota la indústria, des del que fabricava cotxes fins als que venien pipes. Aquesta sistema del capitalisme funciona així. Tot està interrelacionat. Quan tot rutlla o mig rutlla tot és eufòria. Quan arriba la crisi tot se'n va al carall. Jo vaig pronosticar que arribaria un dia que tot el país faria suspensió de pagaments. Lamentablement això ha arribat.

I començà la crisi de tot el sistema. Els emigrants tenien també el dret a menjar. Els obrers sense feina creixien de 100.000 cada setmana. Ara era qüestió de menjar-se el totxo. "No passa res, no es preocupin" no passa res. Diu el Sr. Zapatero, a mesura que el nas se li fa més llarg. El Sr. Rajoy ho té clar. Que fotin el camp els socialistes i manarem nosaltres. Els del PP, tothom no ho veu clar. I en el Congrés comença el joc de la pilota. "Plegui. Sr. Zapatero, que vostè no té ni idea de la política" diu Rajoy. "Vostè, afirma en Zapatero "és un ambiciós. Vostè vol el poder que no guanyà en les darreres eleccions". "Dimiteixi, diu en Rajoy "que no veu que la cosa està més fotuda cada dia". I tenia raó. La xifra d'aturats sobrepasa els sis milions.

I n'hi ha un d'optimista. El pitjor està per venir. Potser es pot arranjar cap al 2015. I l'acudit sorgeix. L'optimista diu que a aquest pas acabarem tots menjant merda. El pessimista diu: vols dir que n'hi haurà per a tots?

Diuen que no passa res, que Nostre Senyor intervindrà personalment però amb tantes desgràcies al món el tenim molt ocupat. Quan no es moren els de Xile, es moren els d'Haití, i quan això no es repeteix, surt el veí del tercer que mata a ganivetades la seva dona. No passa res. Tranquils. A mi quan em diuen que en aquest país no passa res em poso a tremolar. Diuen que és impossible, però jo em malfio. Hi ha la perspectiva que es retallaran les pensions. De què viurà la majoria de gent? Qui tingui un racó sobreviurà, qui no, què farà? I no em diguin que això no s'esdevindrà. Res veig segur, ni que el Barça guanyi la lliga enguany.

I els qui creuen que amb una Catalunya independent es millorarien les coses, no es veu cap sortida per aquest camí. Ni ens ho deixaran fer mai, ni tenim polítics de categoria per portar-ho a terme. Ni en Montilla, ni en Mas, ni en Saura, ni en Duran i Lleida, cap té la categoria dels homes del 1931 – 1939. Cap ha estat preparat per refusar un Estatut vergonyós. Bé, ens queda en Carod Rovira, que em recorda moltíssim un barber que vivia prop de casa. I la culpa sempre és dels de Madrid. Aquí no hi ha gent per a les estafes. I quan en surt un, la fa grossa. I ja saben, a qui em refereixo.

I perilla el tema de l'eficàcia de la Seguretat Social. Donen terminis per mesos. A mi em van anunciar sis mesos per operar-me de la pròstata, i brometes així. En un consultori t'hi pots passar temps per llegir el Quixot.

A Barcelona anem així de bé. Ja li vaig dir al metge quan m'indicà que em convenia operar-me. "Facin-me una operació POST MORTEM".

I nosaltres, què hem de fer, els de TERRA RUBRA? Com deien els de La Trinca: Nosaltres sempre hem d'estar alegres, que si ploràvem faríem plorar a tothom.

DIONÍS PRAT

OCELLS AL NOSTRE TERME (XXII)

Gaig blau (*Coracias garrulus*)

El gaig blau és un dels ocells més bonics de casa nostra. De mida força gran, gairebé com una tórtora, i d'un viu color blau amb les ales marrons, és inconfusible.

Ocell especialista dels secans, a la Segarra se'l troba en les zones més obertes, especialment als Plans de Sió. És un ocell que cria en forats de cases enrunades i masos, i que respon molt bé a la col·locació de caixes niu.

A Catalunya, els gaigs blaus arriben ben bé a finals d'abril o començaments de maig, i només es queden per criar, fins a finals de setembre aproximadament.

La millor manera de trobar-lo és passejar pels Plans de Sió durant el mes de juny o juliol, llavors és fàcil de veure volant entre posaders a les puntes dels ametllers, en busca d'insectes i sargantanes, que constitueixen el seu aliment principal.

Òliba (*Tyto alba*)

L'òliba és, probablement, el rapinyaire nocturn amb més contacte amb els humans, ja que acostuma a criar en masies i campanars dels nostres pobles. No obstant això, els seus hàbits estrictament nocturns, la fan difícil de

veure, fora d'una ombra blanca que passa volant fugaç i silenciosament.

El seu color blanc pur per davant i d'un daurat preciós per darrera, la fan impossible de confondre amb cap altre ocell. La seva veu, un fort xiuxieig (xiuuuuut, xiuuuuut), de ben segur que l'hem sentida en passar per sota d'algun campanar d'un dels pobles de la Segarra (i probablement ens hem pensat que era qualsevol cosa excepte un bonic ocell blanc ficat en un forat!).

Les òlibes romanen tot l'any a Catalunya, tot i que són més fàcils de detectar durant la primavera i l'estiu, quan emeten els seus sons en fer-se fosc. S'alimenten de petits rossegadors (ratolins, musaranyes i talpons), que engoleix sencers. Un cop digerits, regurgiten unes boles d'ossos i pèls, anomenades egagròpiles, que es troben abundantment a sota dels seus nius i que són una eina molt bona per estudiar la seva dieta i, de retruc, la fauna de rossegadors de la zona.

Per veure òlibes, el millor és identificar el forat on crien durant la primera si sentim la seva veu. Un cop sapiguem on és casa seva, serà més fàcil veure-les volant, com un petit fantasma de color blanc que vola silenciosament.

CARLES GRANDE

OPINEN ELS NOSTRES LECTORS

AJUDES, RETALLADES, A QUI?

Confesso que tenia intenció d'escriure un article sobre la tasca política del general Joan Prim i Prats però, després de rebre el Terra Rubra-133, i llegir-ne l'editorial, he canviat radicalment d'opinió. S'hi comenta que augmenta la pèrdua de confiança vers els polítics i que no para de créixer la impressió de ser una mica més pobres. Dues grans veritats, sense cap mena de discussió possible a les qual jo em permeto afegir-hi una tercera: segueixen sense aturador els tripijocs d'aquells manaires, orfes de qualsevol sentit de responsabilitat i oportunitat i que, per tant, fan botifarra a l'obligació de donar exemple a la ciutadania o, sinó, jutgin vostès mateixos, les dues següents notícies aparegudes a la premsa de casa nostra: " Les ajudes al transport per als diputats superen, amb molt, el cost real. Els diputats barcelonins perceben entre 21. 605€ i 30.411€, segons on es troba el domicili particular de cadascú, només per desplaçar-se fins la seu del Parlament de Catalunya , al parc de la Ciutadella". És a dir, unes quantitats de les quals podrien viure dues famílies durant un any, la qual cosa ja ens dóna idea del seu exagerat volum. Sembla evident que, per ses senyories, les "retallades" no tenen res a veure amb ells. Més carn a l'olla, segueixin llegint:

"Noranta alcaldes i regidors perceben 800.000€, per les sessions de la "Nova Àrea Metropolitana de Barcelona", en concepte de dietes. Tot seguit, se'ns assabenta que els beneficiats pertanyen a totes les formacions polítiques i que els representa, sobre el sou que tenen assignat, uns augments que van del 36% al 56%. Entre ells un grup d'11 càrrecs públics s'embutxaquen 333.300 €, el 41 % del total de 800.000. El nom dels onze surten publicats ,nom per nom i quantitat per quantitat. Per acabar-ho d'adobar sembla, segons l'article, que es tracta

de reunions que no solen durar més de mitja hora ". No he afegit ni una coma, en dono fe.

Quina lectura hem de fer ? La resposta seria tan contundent que prefereixo callar-me-la per no ser considerat un mal educat i un barroer.

Espanya, no pot continuar amb la càrrega feixuga d'uns organismes de govern caríssims i que, a hores d'ara hipotequen qualsevol possibilitat de creixement. En el cas, com Diputacions i Senats s'haurien de suprimir. Les primeres perquè els serveis que ofereixen es poden traspasar, tranquil·lament, a les distintes autonomies i el segon s'ha demostrat que no té cap finalitat , atès que és sempre el Congrés qui té l'última paraula. Resumint, o l'Estat s'aprima o anem tots a "pastar fang".

ANTONI MOLINÉ

LLUÍS SANTÀNGEL

És, segons totes les històries d'Espanya, "l'escribano de ración" qui va finançar la part que tocava pagar als R.R.C.C.del projecte "capitulacions", i per ordre directa dels reis, és clar.

Hom tradueix això de "escribano de ración" com tresorer reial o bé ministre de finances. No ho era. L'any 1492, només era "escribano": Tenim un Lluís Pexó que el 1477 a més a més d'"escribano de ración" era "conseller" i regent de tresoreria. (Carreras Valls, 1929). Tanmateix, el 1492 hi ha a la Corona d'Aragó un "tresorer reial", que és en Gabriel Sanxís, que estimo situat per damunt d'en Santàngel.

Aquest com a secretari-secretari, era un operador portuari, tant al port de Barcelona com al de València i tenia la tasca de proveir, com en aquest cas, la flota, de suficients racions per a X marins durant XX dies. Uns cent homes durant tres mesos; a més de calcular aliments, calia armes, pólvora, cordes, etc. Podia tenir cura

d'equipar tant marineria civil com militar. Pot ser que tot el litoral mediterrani de la Corona d'Aragó estès al seu càrrec. Un alt càrrec sí, però no en l'àmbit de "reial", sinó d'empresa privada.

En aquella època a la Corona d'Aragó, aquest càrrec movia importants sumes de diners ja que el rei mantenia un estol de tropes permanent i voluminós, ja que de campanyes militars, els RR CC en muntaven cada dos per tres. Sense oblidar que la força naval catalana/aragonesa, molt més important que la castellana, i que en aquell temps tornava de la campanya de Granada on va tenir un paper decisiu (poc estudiat, tanmateix ja que Granada es va guanyar per mar, no per terra), repostava a ports de la Corona d'Aragó.

Com es prepara una expedició marina? Doncs al mateix moll d'embarcament, davant una taula, un escrivà fa la contractació: que si un grumet, a tant cada dia, un timoner, cobrarà x, el cuiner x, cal també un metge, un capellà, etc., fins completar la tripulació. El llistat de despeses passa a l'"escribano de ración", que ja sap el que ha de fer: calcular els diners tant per a vidualles, armes, velamen, etc. Així es va fer fins al segle XVII, i la d'en Colom no va ser una excepció.

En Ferran el Catòlic, va fer tancar totes les seques reials Fàbriques de moneda, tant d'Aragó com de Catalunya (Perpinyà, Barcelona, Saragossa, Palma de Mallorca...) només en va deixar una en actiu; la de València. Aquí es concentraren les reserves d'or i argent de la Corona d'Aragó.

Per això, en Santàngel gaudia d'uns recursos elevats, capaç de finançar expedicions com la colombina, calculada en milers de florins i/o croats però no en milions de maravedís com diuen els llibres. Era habitual que la Corona demanés diners a l'empresa privada sobretot a la banca, en mans dels jueus, en aquest cas Santàngel.

XAVIER TREPAT I TREPAT

INJECCIÓ D'ÀNIM

He tingut l'oportunitat de llegir els sis últims números de la vostra revista. Jo sóc de Badalona, visc a Barcelona i no tinc cap relació amb el vostre poble.

Vull felicitar-vos per la feina que esteu fent. La revista m'ha semblat interessantíssima. Les informacions locals del dia a dia són vives i entranables sense caure en la carrincloneria. Les informacions socials, històriques... tenen un gran interès per a tothom.

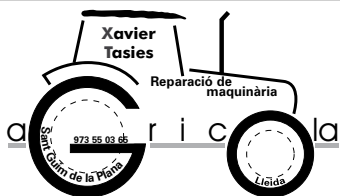
Us desitjo molta sort i que pugueu continuar amb aquesta tasca que entenc que no és gens fàcil. Felicitats!

JORDI PUJOL I SOLER

INSTAL·LACIONS
JORDI ANGUERA

C/Assumpta, 1 Ratera (Plans de Sió) 25212 Lleida
Mòb. 659 492 098 - Tel. 973 520 234 - eduard@jordianguera.net

AUTO-REPARACIÓ

Tel. 973 53 16 73 - Part. 973 53 16 06 - Av. Mil·lenari, 38 - 25200 CERVERA

Hostal
Jaumet
Fundat el 1890
TORÀ

Ctra. Barcelona-Andorra, s/n
Tel./Fax 973 47 30 77
25750 **TORÀ** (Lleida)

www.hostaljaumet.com
info@hostaljaumet.com